

ЕЗИКЪТ НА ЖИВОТНИТЕ

Същността на езика се състои в съзнателната употреба на знаци и думи с цел да се предадат чувства и мисли на друго лице.

Как животните изявяват желанията си, опасенията, радостта или гнева си - помежду си и спрямо хората? Какво значение трябва да дадем на тези викове, жестове и мимики? Какъв е този загадъчен зов от страна на женската пеперуда, който може да привлече мъжките от нейния вид, отдалечени на разстояние няколко километра? Защо “диалектът” на враните от една област на света не се разбира от техните родственици в друга област? Как да схващаме звукоподражанието на папагалите и другите “говорещи птици”? Как общуват птиците помежду си, когато живеят свободно сред природата?

500 000 или 1 000 000 години са изминали, за да може да се говори за човека. От 30 000 г. той е вече Хомо сапиенс, край когото за 10 000 г. едно диво куче постепенно става “най - човеколюбивото” животно.

Всички животни имат свой “говор”, но не знаят езика, който “наименува”. Нито един от техните различни “говори” сякаш не изразява мисъл. Това са знаци от сетивен характер (зрителни, мирисни, допирни, слухови), които не произтичат от предварително установен и съзнателно употребен код.

Естествено техните сигнали имат “стойност на информация”. Те напомнят за реакции (както светлината или звуковия сигнал), но животното, което ги издава, както и онова, което ги приема, не предава никакъв символичен смисъл на това общуване.

Човекът се явява в ролята на властелин. Само той чрез сложността на своя мозък може едновременно да заповядва на мускулите от устно- гърлената кухня и да разбира символизма на говора. В течение на своята еволюция е могъл да достигне различни стадии на развитие. Например астралопитекът (преди милион години) най- вероятно е познавал устния говор и е създал сечивото. Според френските учени говорът от първите етапи на човечеството е надвишавал равнището на гласовите сигнали; неговият

речник би трябвало да е изключително беден. Те си съставят това мнение, поради факта, че в наши дни съществуват племена като аборигените в Австралия, бушмените и пигмеите в Африка, папаузите в Меланезия и някои ескимоски племена, които с около стотина думи общуват помежду си (тъй ката размяната на идеи и абстрактни мисли е изключена).

Кучето в човешкото общество

Едва сега започваме да разгадаваме тайните на загадъчния свят на кучето. Канис доместикус, свързано всяка минута със съществуването на своя господар от 10 000 г. насам е облагодетелствано от едно изключително развитие. Отделено от своите диви родственици и изключено от тесния и специфичен общ живот, това куче постепенно е приучено да се приспособява към поведението на хората.

Всички животински съобщества имат твърдо непроменливи форми. Човекоподобната маймуна е останала същата от самата зора на времената. Вълкът и койотът също не се променили. Човешкото общество, в което кучето се е интегрирало, не престава да се изменя от края на палеолита. То е приобщило кучето към условия като го освобождава от грижи за прехраната и го защитава от опасността, която са представлявали другите животни за него. Само при домашното, еволюирало куче, се установява модулация на гласа, тихите жалби, сподавени въздишки, различни потръпвания на тялото и особено немите погледи, отправени към нас!...

Ние не можем да проговорим на “кучешки”, но в мимиката, гласовите прояви и поведението на кучето, ние виждаме едно “напрежение”, което постоянно го подтиква да ни наблюдава и това “изследователско внимание” е, което действително го поставя отделно от целия останал животински свят.

Кучето не долавя думите ни като “слово”, а като интонации, на които е трудно до се отрече, че то не придава в някои случаи някакъв приблизителен символичен смисъл. Например младото куче, когато вижда господаря си да се готви за разходка, изразява своята радост чрез цялото си поведение, което ни е добре познато, защото то си представя. Кучето предварително “вижда” всичките удоволствия, които отново ще намери, въпреки че абстракциите са недостъпни за него, освен едно оспорвано чувствително съзнание.

Поведението на всяко животно зависи от сетивни явления, които в много случаи се оказват съвсем различни от собствената ни физиология.

Само преди повече от 50 години не сме и подозирали, че при дадено животно един сетивен орган има различни служби. Някои хищници могат да ловуват в пълна тъмнина, тъй като очите им не са само зрителни органи, а са чувствителни и към инфрачервените лъчи. Когато в прохладата на нощта полската мишка излъчва топлината си в дъното на браздата, грабливата птица няма нужда да вижда плячката си. Тя сляпо се спуска върху нея, направлявана от живата топлина.

Как без откриването на ултразвучите и чувствителността на прилепа към излъчвания, достигащи 40 000 трептения в секунда, би могло да се разбере защо този жив радар, летящ със скорост 60 кмч, може да мине между два черни конеца, поставени на 20 см. един от друг, без да ги докосне?

Как може да знаем, че в любовния период мъжката нощна пеперуда намира женската на километри разстояние, ако не ни е известно, че тогава температурата ѝ се излъчва по ритъм, който съдържа променливи честоти и точки на интензивност върху ръзлични дължини на вълната?

Всичко в загатката се изяснява, когато се открива, че мъжкият притежава антени, образувани от влакънца с отделно постоянна дължина (или в многократни размери на тази дължина) и че вариациите на пропорциите са еднакви с вариациите на честотата на излъчванията на женската.

Мирмиколозите (етномолози, изучаващи мравките) доказват, че съществуват възможности за съобщения от всякакво естество между няколко мравуняка. След като вкарали радиоизотопи в различни колонии от червени мравки, установили, че в други колони, отстоящи на 50 м. също станали радиоактивни. Нещо повече: тези колонии поддържали съобщения помежду си по най- неочакван начин - техните вибрации се предават чрез почвата.

По този начин става възможно разграничаването на означената територия на котките чрез миризмата на урината им. Врани, събрани в една нива, са били заставени да отлетят, след като хората възпроизвели чрез високоговорител техния тревожен крясък, а когато прожектирали върху земята сянката на грабливата птица, патица и нейните патета се пръснали в различни посоки.

Установено е, че четири дни преди излюпването си бъдещите чайки смехулки през яйчната черупка слушали крясъка на собствената си майка...И още много други странни явления, които са останали почти непознати досега.

Например щом квачката чуе писъка на пиленцето си, тя се впуска да му помогне, без да е необходимо да го вижда. Ако обаче същото пиленце бъде поставено под стъклен похлупак, тя остава безразлична към видимата му мимика, към същия зов, който преди малко е чувала, а сега е съвсем заглушен.

“Езикът” на насекомите

“Езикът” на насекомите, остава дълго време неизследвана област. Но при изучаването на пчелите, осите, термитите и пеперудите са направени интересни открития.

На уединено място се поставя сандъче с цъфнали цветя. Взема се коя да е пчела от кошер, поставен на известно разстояние от сандъчето и се пуска наблизко. Пчелата кръжи за момент над “благоуханната манна”, установява я, поема нектар и прашеч, а после литва към сестрите си. Пристигнала в кошера, тя застава сред тях и им държи “слово” чрез мимика, с което им съобщава: 1. своето откритие. 2. мястото, което току-що е напуснала. 3. разстоянието до там. 4. естеството и хранителната значимост на съкровището.

Това изглежда невероятно, но едва привършила “доклада” си се организира група от пчели, която на свой ред литва към откритите цветя. Тази група обаче потегля сама, без да е водена от пчелата - откривателка.

Пчелите предават съобщенията си по три начина:

1. Чрез докосването. Две пчели могат да се идентифицират взаимно чрез докосване с антените си, тъй като в антените им се намира рецепторен орган, който им позволява да контролират миризмата на тяхната жлеза на Назанов
2. Чрез обонянето. Жлезата на Назанов, която притежават всички пчели-работнички, е разположена върху гърба им. Тя излъчва аромат, който пчелата освобождава според желанието си при обикновено навеждане и който е характерен за нейния кошер. Впрочем достатъчно е всяка пчела-изследователка, която току-що се е наситила с цветен нектар, да освободи гушката си от част от съдържанието ѝ, за да узнае целият кошер към какъв цвят трябва да тръгне.
3. Чрез мимиката на жеста.

Многобройни са сигналите при насекомите, които съставят т. нар. предупреждаващи говори. Те съобщават за опасност или за заплаха и изразяват присъствието или зова.

Някои от тях са от светлинен тип. В любовния период светулката се “запалва” инстинктивно. Светулки, събрани на множества по съседни дървета, светват или угасват едновременно от ритмични нервни пулсации, без да може да се разбере как точно става това.

Смайващ факт в изкуството да се мами неприятелят е например при пеперудата текла, която има върху крилата си две петна с форма на очи. Над всяко от тях се вижда тънка нишчица, която може да се оприличи на антена. Дълго време се твърди, че хищникът, привлечен от тези фалшиви очи и антени, напада точно на това място и пеперудата спасява по този начин главата си. При повечето пеперуди пищното изобилие от черти, петна и разнообразие в рисунъка имат за цел да им дават възможност, колкото и да са слаби и безпомощни, да се защитят, като смутят неприятеля си.

Някои насекоми отблъскват неприятелите си с мирисни сигнали. Златистият бръмбар-бегач например изпуска отвратителна воня, наподобяваща миризмата на смазана дървеница, която е силно доловима не само от всички висши бозайници, но и от човека.

Мравките общуват помежду си с помощта на химични вещества, наречени феромони, които ориентират мравките – работнички от един и същ мравуняк. Това вещество

насочва и активизира мравките при търсене на храна и на ново гнездо. Когато някоя мравка е обезпокоена, тя отделя друго специфично вещество, което алармира всички жители на мравуняка. С помощта на друг вид феромони, наречени полови атрактанти, женските мравки привличат мъжките при оплождане. За да полагат грижи за мравката царица и за малките мравки, мравките – работнички се стимулират също от феромони, отделяни от царицата и от малките. Даже мъртвите мравки “сигнализират”, че са мъртви, с помощта на химично вещество. При един експеримент учените намазали живи мравки с феромон, отделен от мъртви мравки. Мравките – работнички отнесли мнимите мъртви на “гобището”. След малко те се върнали в мравуняка, но отново били отнесени на гобището. Това продължава, докато веществото се изпарило.

Светът на водите

Обитателите на водния свят общуват добре помежду си. Това се отнася както за рибите, така и за много други видове - от морските звезди до морските раци – лангусти. Достатъчно е да видим на някой морски бряг изразителната пантомима на “викация” крив рак, когато настъпи любовният му период, за да се убедим в това. Застанал на предполагаемия път на някоя от своите дами, малкият рак, чиито щипци са с различни размери, чака своя час. Щом забележи някоя женска, той вдига по – голямата си “ръка” и започва смешно да я движи, за да привлече вниманието на “красавицата”. А ако тя равнодушно продължи пътя си той бърза да я изпревари и заема наблюдателен пост и отново започва движенията си, които може да се сравнят с движенията на човек, застанал на автостоп.

Науката установява, че “звукът се разпространява във водата четири пъти по – бързо, отколкото във въздуха, че шумовете се отразяват от повърхността, а не преминават през нея, откъдето произтича и главната причина извън водата да не се чува нищо”.

Рибите не са нито неми, нито глухи. Те реагират различно според това, дали са по – малко или по – многобройни и в зависимост от пространството, с което разполагат. Опитите показват, че им въздействат всякакъв вид стимули (зрителни, звукови, обонятелни, химични и електрически) повече или по – малко от вида.

Зрителни: кротушките могат да изразят чрез устата, очите и хрилните си капачета заплашителна мимика. Летящите риби не понасят шока на светлинния лъч, насочен върху тях през нощта.

Звукови: акулите се привличат от звуковите сигнали на рибите, които са тяхната храна.

Обонятелни: Тейхман твърди, че обикновената змиорка различава чистата вода от оная, в която е поставен 1 мг. фенилетилов алкохол, дори ако басейнът с тази вода е дълъг 17 км., широк 10 км. и дълбок 100 м.

Физични: Парди и Папи доказват, че раци, пренесени в която и да е част на сушата, автоматично поемат посоката към морето, направлявани, както пчелите, от поляризираната светлина.

Почти всички видове риби (малки или големи) се събират заедно, за да търсят храна, да се пазят или защитават, да се размножават, да се придвижват по време на миграциите... Рибите рядко живеят сами.

Най – едрите обитатели на моретата също имат свой “говор”! Но какъв? Отговорът е, че те общуват чрез мимики и жестове.

“Езикът” на земноводните

Земноводните са се появили преди стотици милиони години. По това време още не е имало влечуги, а птиците и бозайниците са се появили много по – късно. Оттогава насам земноводните, които могат да живеят и на сушата, и във водата (според техния стадий на развитие), още не са се решили кой път да изберат. Отначало те дишали с хриле, както рибите, но впоследствие преживели дълбоки изменения и за да могат да живеят на сушата, им се развили бели дробове.

Днес жабите – едни от преставителите на земноводните, наброяват близо 3000 вида жаби, които живеят навсякъде и при всички климати с изключение на студените полярни области.

Гласовете на жабоците наподобяват блеене, звънтене, камбанен звън и удари на чукче по гонг, а при женските цвъртенето и чуруликането е толкова нежно, че практически е недоловимо за ухото ни. Тъй като се намират в гамата на ултразвуците.

Любовта, която възпяват жабите, ако не е глуха, то поне е странно еklekтична и сляпа. От 15 март до средата на април (или до средата на юни според вида) внезапно в здрача се понасят нежните звуци на мъжкия. Отговаря му друг, после трети – докато от всички страни започне да се чува песента на самотните ветрилози. Трудно определима за нас, тази песен, която смятаме за монотонна, за женската жаба е великолепен ориентир. Тя я слуша в продължение на няколко минути и бързо определя произхода ѝ и мястото, към което трябва да се насочи.

Трябва ли да кажем, че мъжките не се съешават помежду си? Това би означавало да не знаем до каква степен земноводните са слабо ориентирани в прегръдките си ... Рефлексът за съешаване има за изходна точка докосването на гърдите и пръстите на мъжките (особено пръстите, които са много ерогенни) с тялото на женската. Може да се случи да им липсва място. Няколко мъжки, прикрепили се общо за обекта на техния любовен пламък, изпадат в заблуждение по отношение на личността. В този случай според проф. Капраника е достатъчно едно особено крякане, за да се разсее всякаква заблуда от този род: “Внимавай, приятелче!... Грешиш!...” И визирианият индивид, мигновено изтрезнял, се оттегля.

“Езикът” на птиците

Птиците (с всякакъв ръст, цвят и във всички страни) крещят, свирят, тръбят, крякат или пеят по най – различни начини. Така те изразяват своето благоразположение или страха си, самотата си или нуждата от любов; те утвърждават своята територия, стремят се да изплашат или да съблазнят и прочие. Някои дори имат привилегията да “говорят” езика на хората, но в действителност не могат да кажат нищо.

Всички сигнали – крясъци, пеене, погледи, пози и пляскане с крила – малкото птиче притежава още с появата си на бял свят. Те са вродени, наследствени и за всяко новоизлюпено са естествени начини за общуване с родителите му. По – късно чрез тях птицата ще има възможността да изяви половата си активност. Дали тези движения и

звукови сигнали обаче са до такава степен стереотипни, че врана от френските полета да разбира добре друга врана от руската тундра? Това съвсем не е сигурно.

За да може да възприема околната среда, “крилатият свят” разполага със сетивни средства, общи за всички гръбначни, но и с някои особености, които са характерни само за него.

Обонянieto у птиците е слабо развито. Слухът им не е по – остър от човешкия. Колкото се отнася до вкусовите им възприятия, изглежда, че почти ги нямат. В замяна на това зрението им е особено развито. Всяко око има едно или две чувствителни петна. Ако забелязваме известно леко различие между някои птици (според това, дали очите са разположени отпред или странично), достатъчно е най – лекото движение с глава, за да имат всички птици панорамно зрително поле, към което се прибавя съвършеното възприемане на формите и цветовете.

Слухът е едно от най – важните средства, за общуване, което свързва майката с малките ѝ или малките с майка им. Квачката, която изпада в тревога при писукането на пиленцата си, щом бъде поставена под стъклен похлупак, никак не се вълнува, като ги гледа, че проявяват силно безпокойство, защото вече не ги чува!

Учените забелязват, че птиците реагират различно на звуковите сигнали. Например, когато сокол доближи ято синигери, което малко преди това пази пълно мълчание вместо да продължат да мълчат, всички едновременно започват да вдигат адски шум, но в продължение само на миг – два и отново замлъкват. Това се прави с цел да се дезориентира нападателя (в случая грабливата птица).

В друг случай във Франция учените успяват да запишат сигнала за бедствие у враните и правят интересен опит. Близко до местопребиваването на ято френски врани те излъчват бедствения сигнал на техните американски родственици. Резултатът търпи пълен неуспех, защото те не реагират на подадения сигнал. Следователно трябва да се направи изводът, че в определена страна враните “говорят” свой родов диалект, който е различен от диалекта на птиците от същия вид, но живеещи по други места.

Това което е вярно за враните, не е в сила за свраките, макар те да са техни

“братовчедки”. Французина Р. дьо Жоли прави опит в Мексико като пуска на свраките призоваващия крясък на техните родственици от Франция. За няколко мига от всички страни започват да пристигат свраки, чиито брой се увеличава с всяка минута. А самите те са силно възбудени и се спускат върху учения с разперени криле, притваряйки мигащите си очи. Дьо Жоли се качва в колата си, смутен от все по – растящото прииждане на нови свраки. Той повтаря опита си на следващия ден по същото време. Резултатът е същият. На третия ден сутринта отново отива, но без да възпроизвежда какъвто и да е крясък. Свраките, все така многобройни, са там. Те го разпознават и посрещат със същата тревога, както предните дни.

Чайките смехулки (подобно на враните) не “говорят” един и същ език в различните крайбрежни области. Това е лесно установено, като се записва алармения им крясък и след това се предава по високоговорител край пистите на едно летище, задръстено от тези птици. Направеният запис в един континент се оказва с нулев ефект, когато го възпроизвеждат в друг.

Интерес представлява комичната ситуация, в която попада проф. Конрад Лоренц, който се занимава с “езика на враните” или по – точно “диалекта на гаргите”. Един от питомците му , който изпитва към него истинска нежност, настоява да го нахрани, както би направил със своите гарджета или с другарката си. В такъв случай врановите птици набутват дълбоко в гърлото на своите малки брашнени червеи или наслюнчени насекоми. Гаргата упорства в желанието си да нагости по този начин своя любим господар. След като попада на затворената му уста, тя се постаравя да открие друг свободен път, като иска да използва ... ушите и ноздрите!

Когато птиците говорят за любов

Лицевата мимика на птиците почти не съществува, с изключение на няколко гребена, обици, качули или перчеми, които могат да се издуют или да щръкнат от страх, ярост или заплаха.

В любовния период (особено у мъжките) стават истински метаморфози. Непеещите птици тогава изразяват чувствата и желанията си чрез танци и песни. Те “говорят за любов” като се извиват и заемат колкото различни, толкова и странни положения. Всеки вид си има своя програма:

Крясъците на селските гъсоци прогонват всяка домашна птица, която мине в обсега им, а след това много силно тръбят фалшивата си победа. Патоците се клатушкат наляво – надясно като стари моряци и квакат; гарваните грачат, настръхнали с перата си; дългокраките птици (щъркели и чапли) кряскат, раздувайки шията си; орелът кяка, приотваряйки рязко крилата си; петелът кукурига колкото може по – силно, запънат на шиповете си; нежната гургулица гугука; кукувицата кука; гълъбът гука; бухалът буха; кукумявката кратко мяука, както и всички останали сови.

У някои видове любовните изяви понякога придобиват стойността на символи. Птицата – градинар украсява жилището си с цветни камъчета, късчета слюда и цветя. Други птици правят подаръци: соколът донася мишка; рибарката – прясна рибка ...

Смесените любовни изяви (едновременно гласови и жестови) на лебедите и императорските пингвини се изразяват в съвсем различен церемониал.

Още в ранна пролет лебедите избират съпругата си след безпощадна борба с другите претенденти (докато при повечето птици такива борби са само престорени, то при лебедите никой от противниците не спира, докато не успее да обвие шията си около шията на своя неприятел и не го задуши или удави). След това идва време за любовния им парад, който започва с един вид балет, при който се срещат с високо вдигната глава, с бавни плъзгания по водата и с разминавания в последната секунда, като си гъгнат и нежно сумтят, за да обвият внезапно шиите си, като за някаква схватка ... Онова, което преди малко между мъжките е било смърт, сега става символ на брака.

Императорските пингвини в ледената пустиня също се вълнуват и стават “красноречиви”, както птиците от островите с най – приятен климат. Никой от тях не е войнствен. Когато двойката се срещне, те се поздравяват и се представят. Мъжкият повдига глава и после се покланя. С шия и човка, насочени към земята, той “промълвя няколко неясни слова”. Тя чака учтиво края на “думите му”, а после дискретно се отстранява, докато Той тържествуващо се вмъква в тълпата и се присъединява към гласовитата песен на насъбралите се мъжки.

От време на време продължителният напев е прекъсван от остър вик, който прилича на бедствен сигнал. Ако не е призивният крясък на съпрузите, които така си викат и

взаимно успокояват, че са налице, те почти не биха могли да се различат сред тъмнината и снежната виелица. Птиците разчитат на зрението и най – вече на слуха си.

Явно и на полюса влюбените се чувстват сами на света ...защото не се притесняват от нищо и никого!

Какво е песента?

Според Бремон песента на птицата провъзгласява нейната самоличност като вид и индивид. Тя изразява също сексуалното ѝ състояние, степента на агресивност; сочи неприятеля ѝ, локализира нейната територия в пространството и пр. Това е една “езикова форма”, когато песента се превръща във вокално общуване между две птици от същия вид, истински дует или диалог, в който всеки чака да завърши фразата на другия, за да отговори веднага чрез песен с различни модуляции и тоналности.

ÿ Любопитен факт е, че пойната птица е способна много по – бързо да възприеме звуково съобщение и да му отговори, отколкото човешкия глас.

Говорещи птици

От всички животни, които летят, ходят, плуват или се влачат на този свят, само няколко вида птици “говорят”, но учените са на мнение, че това не е истински “език”.

Крясъкът на величествената птица – лира от Австралия представлява избухлив смях, а освен това тя може да имитира всички птици в гората и затова е трудно откриваема. Нейното гласово поведение озадачава учените. Тя е “най – едрата птица на света от семейството на врабците”.

Австралийският какаду, който носи малък шлем, украсен с изправени пера, се задоволява само бурно да “изригне” изненадата или гнева си.

Южноамериканският ара може единствено да издава оглушителни крясъци. Изключение прави червеният ара, наричан “военен” поради оперението му, но неговият речник се свежда само до няколко думи.

Между способните папагали– подражатели са южноамерикански зелен коко (амазона) и приятния сив габонски папагал (от африканските тропици).

След “извитите човки” идват говорещите с “прави човки”. От тях са гарвана, враната, свраката, сойката, скореца, коса и канарчето. А косът менат, станал птицата на мода, напълно заслужава това удостояване заради своята дружелюбност, добродушие и естественост, както и за податливостта, с която обогатява репертоара си от шумове, песни и думи, като ги запомня лесно и ги възпроизвежда вярно. Менатите произхождат от Ява или Индия и имат черни пера с тъмнозелени метални отблясъци. Характерен е също хитрият им поглед и станният “каскет” от жълти израстъци, разстлани върху тила и страните на продълговатия им череп с остра човка.

Още античният свят е познавал птици, които “говорят” много преди папагалът да е проявил своето умение.

Плиний е разказвал живота на оня прочут гарван, който бил отгледан от скромен общар. Всяка сутрин гарванът литвал към Форума, кацвал на ораторската трибуна и поздравявал поименно Тиберий и трибуните, които идвали. После се прибирал в дюкянчето, за да се върне на следващата сутрин на любимото си място. Убит от завистлив съсед (когото народът линчува), на гарвана, боготворен от цял Рим, било устроено великолепно погребение. Смъртното му ложе, обсипано с цветя, било носено на рамене от двама черни роби, предшествани от флейтисти. Това шествие било следвано до кладата от огромна разплакана тълпа.

По това време не е рядкост в патрицианските домове да има по някоя възприемчива сврака или сойка, която приучавали на известен минимум: да приветства идващите с радостно “Добър ден!”, а с тъжно “Довиждане!” да изпраща онези, които напускали дома.

Тогава папагалът не съвсем непознат. Просто струвал по – скъпо.

Модата постепенно завладяла и папагала. Станал вече близък, той бил дресиран да ласкае богатшите и големците. Папагалът ядял на масата на господаря; поетите го възхвалявали.

Минават век след век. Говорещата птица станала сътрапезник и приятел. Сред най – прочутите ще споменем дръзките папагали на Людовик XII и особено папагала на монахините от Невер. Тъй като тази птица пеела много чисто молитвата “Кредо” на латински, решили да я изпратят в един манастир в Южна Франция с надеждата, че ще развлича някаква монахиня, която била тежко болна. За беда по време на продължителното пътуване папагалът на благочестивите жени бил в съжителство с моряци. Той забравил цялото си минало при контакта с тях и когато пристигнал на местоназначението, имал вече такъв нецензурен, разпуснат репертоар, че било немислимо да е другар на святата жена. Върнали го в Невер, където го принудили да се “покае” и отново да научи своя латински ...

Светът на бозайниците

Досега разглеждахме въпроса за животинския говор у видове, които никак не приличат на нас и живеят в среда, различна от нашата.

Проблемът не е лек за изследване и в света на сухоземните бозайници, въпреки че те са най – близо до нас в сравнение с всички други същества.

Видяхме, че при насекомите, рибите и птиците един вроден, наследствен и съвсем определен код ръководи отношенията помежду им при всеки вид. Но как стои въпросът с “езика” на бозайниците?

Близо 6000 вида, разпределени в 19 разряда и повече от 160 семейства, образуват значителния клас, към който спадаме и ние!

Шест хиляди вида бозайници, от които всеки представител, за да общува и да се изразява, разполага с цялостна система: ларинкс с гласни струни, мускули, кости и стави, които дават възможност за жестов “говор”, и накрая, за да може да се постави в движение и да се контролира всичко това – един мозък и цяла сетивна мрежа!

Докато при насекомите психичната активност е твърде бедна; при рибите – малко по-завишена; при земноводните – не са на по- високо психично равнище, въпреки че имат главен мозък; при птиците – мозъчното равнище им дава достъп до направлявани психични действия, то при видовете, които кърмят се наблюдава голям напредък. При всички бозайници мозъчната кора контролира висшето поведение. Разсъдъчната дейност се усложнява все повече като се върви възходящо от низшите бозайници към човекоподобните маймуни.

Колкото и явен да е напредъкът на бозайниците във възможностите им за общуване, най – разумните, най – близките до нас никога не ще могат истински да “разговарят” с човека.

Между човека и животното съществува непреодолима пропаст: животното не може да говори. Не е важен обема на мозъка, а развитието на отделните му части. Маймуната си е маймуна, дори да има мозък равен на човешкия. Животинският мозък и при най – еволюираните бозайници е 4 пъти по – беден на неврони, отколкото мозъкът на човека.

Бозайниците разполагат с такива средства за общуване, като гласа, миризмите, мимиката и жеста, а пък за приемането им – със сетива, които понякога се оказват далеч по – чувствителни, отколкото нашите.

Звуковите средства се отличават от другите знаци по някои основни качества. Животинските видове, на които е достъпен ултразвукът, са особено чувствителни към тях. Звукът прониква през пръстта и се предава там, където не преминават миризмите, светлината или някакви други сигнали. Звукът е единственият сигнал който се схваща еднакво и по същия начин от предаващия и от приемащия.

Звуковете изяви у дивите бозайници

Малобройни са изследванията върху дивите животни, живеещи на свобода. Знае се, че лъвът реве предимно през нощта и че понякога ръмжи в дъждовни или мъгливи дни, сякаш се оплаква от лошото време.

Жирафата и антилопата окапи, дълго време са смятани за неми. Наистина жирафата при много силно възбуждане може да издаде някакво сподадено мучене, а антилопата окапи – носов рев. Те общуват с представителите на своя род само чрез жестовото изразяване или мимиката. И обратното, звуковете изяви при повечето други африкански бозайници далече не са така ограничени.

Големите човекоподобни маймуни имат цяла серия от викове, резове, шепоти или стонове, за да изразят усещания и чувства. Към тези гласови изяви се прибавят и жестови прояви, характерни за вида. Например горилата като удря с юмрука си широкият си гръден кош, бие някакъв вид там – там, за който се предполага, че горилата прави този шум само когато придобие страшен вид: застанала почти права на задните си крака и протягайки чудовищните си космати ръце.

Шимпанзето, обитаващо горите в Централна Африка си служи с 32 вида викове, крясъци, които употребяват инстинктивно при подходящите условия и обстоятелства.

Звуковете сигнали на павианите отговарят на известен код: мъжките, застанали на стража на разстояние от група, винаги дават тревога със същия кратък и остър вик. Ако опасността се потвърди, най – силните възрастни отговарят на виковете, “лаейки” като кучета, и вземат мерки за оказване на съпротива. Тогава главите на семействата издават точно определени възклицания, за да наредят на женските да се приютят на сигурно място. При тези викове женските събират малките си и тръгват (спокойно или бързо) в индийска върволица при съвсем определен ред.

Що се отнася до европейските диви животни, то дивият заек подземник, който живее на колонии в подземни леговища, предупреждава съплеменниците си за всякаква опасност, като тупка бързо и последователно по земята с лапите си. По този начин той изразява желанието или гнева си. През зимата, когато почвата е замръзнала, такава

звукова сигнализация придобива неподозирани размери на кълтене – може да бъде доловена в нощната тишина на разстояние от стотици метри.

Обикновеният див заек, който няма постоянно леговище и живее сам или на двойки, не издава тревожни сигнали. В случай на опасност той се задоволява да побегне.

Известен е специфичният вик на лисицата: той е сух лай, последван от остро квичане. Не е известно обаче защо възрастните животни лаят особено преди виелица или бурни и ветровити дни.

Виждаме какво разнообразие може да придобият звуковите сигнали у животните в свободно състояние.

Звуковите изяви у домашните животни

Като е опитомил животните човекът ги е освободил от страха, като им е осигурил подслон, храна и защита. По този начин той е притъпил агресивността им и е свел до минимум рефлексите им за бягство.

От всички домашни животни конят е най – мълчаливият. Той никога не изразява страданието си и много скромно изказва задоволството си, а още по-рядко – възмущението или омразата си. Ако се случи, то отмъстителният звук е придружен с бърза мимика и жести реакции: извърнати бърни, озъбване, дръпнати назад уши ...

Освен речника мимиката, жестът, поведението, допирът и миризмата са все форми за изразяване и средства за общуване, с които разполагат бозайниците.

Конят може да има беден “речник”, но мимиките, държането и движенията му са много изразителни. Ако заболее, то на ветеринарния лекар е достатъчно само един бегъл поглед, за да разбере какво му има. Например при стомашни смущения с остри болки,

конят се вълнува, нервно рови земята с копитата на предните си крака и обръща глава към корема си.

При котките обонянието не е водещо, но доста често влизат в общуване със себеподобните си чрез “мирисния говор”. (Те са невероятни мимове.) “Измамената” котка подушва по козината на неверния си партньор миризмата на всяка друга женска, преди да се нахвърли върху му с извадени нокти. По същия начин котката – майка опазва малките си и прибира онези, които биха могли да бъдат откраднати от някоя завиждаща родственица.